

Παντελής Καλαϊτζίδης, Δρ. Θ.

Διευθυντής Ακαδημίας Θεολογικών Βόλου
Διδάσκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Επισκέπτης Ερευνητής στο KU Leuven

**Το επιστημονικό και εκδοτικό έργο
της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου και του Ερευνητικού της Κέντρου**
Θεσσαλονίκη, Πατριαρχικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών,
29 Ιουνίου 2018

Η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου (ΑΘΣ) ιδρύθηκε το 2000 με πρωτοβουλία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Ιγνατίου και λειτούργησε καταρχήν, από το 2000 έως το 2004 με τη μορφή του θερινού σχολείου την ευθύνη του οποίου είχε ο Δρ.Θ. Κωνσταντίνος Ζορμπάς, και ασχολήθηκε τόσο με τα κλασσικά θέματα ή μαθήματα (Κ.Δ., Πατρολογία, Λειτουργική, Δογματική, κλπ), όσο και με θέματα όπως «Εκκλησία εν πορεία», «Ορθοδοξία και οικουμενική κίνηση», «Ορθοδοξία και ετερότητα», κ.ά. Παράλληλα, το Νοέμβριο του 2000 ξεκίνησε τη λειτουργία του, με τη μορφή ανοιχτού Πανεπιστημίου, το λεγόμενο χειμερινό πρόγραμμα, οργανώνοντας ετήσιο κύκλο μηνιαίων διαλέξεων και σεμιναρίων με θέμα: «Εκκλησία και Εσχατολογία», και εξειδικεύοντας τη θεματική του περισσότερο προς την κατεύθυνση μιας σύγχρονης εξωστρεφούς θεολογικής προβληματικής. Οι εισηγήσεις και διαλέξεις της πρώτης εκείνης χρονιάς παρουσιάστηκαν από διαπρεπείς ορθόδοξους θεολόγους, αλλά και από θεολόγους της νεώτερης γενιάς και έτυχαν θερμής υποδοχής. Με τη μορφή και το σχήμα που υιοθέτησε στο χειμερινό της πρόγραμμα, η Ακαδημία ανοίχτηκε στην κοινωνία των πολιτών και των προβληματιζόμενων πιστών, επιζήτησε το διάλογο και την επικοινωνία μαζί τους, ενώ ταυτοχρόνως άρχισε να έρχεται σε όλο και πιο στενή επαφή με πανεπιστήμια, επιστημονικούς φορείς και ερευνητικά κέντρα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Με τη δημοσίευση σε τόμο (*Εκκλησία και Εσχατολογία*) των κειμένων της πρώτης αυτής σειράς μαθημάτων από τις εκδόσεις «Καστανιώτης» το 2003, η Ακαδημία κατέδειξε την εμβέλεια του λόγου της, εγκαινιάζοντας ταυτόχρονα το μεγάλης σημασίας εκδοτικό της πρόγραμμα που με τη συνεργασία και άλλων εκδοτικών οίκων συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Από τον Οκτώβριο του 2011 η Ακαδημία διοικείται από εννεαμελές Δ.Σ. προεδρευόμενο από τον Σεβ. Μητροπολίτη Δημητριάδος και αποτελούμενο από πανεπιστημιακούς καθηγητές, αλλά και σημαντικές προσωπικότητες του ευρύτερου εκκλησιαστικού, θεολογικού και εν γένει πνευματικού χώρου. Αξίζει να σημειωθεί ότι το έργο της ΑΘΣ έχει την ευλογία και την ενεργό στήριξη τόσο του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου, όσο και του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερωνύμου, αλλά και διακεκριμένων Ορθοδόξων Ιεραρχών ανά τον κόσμο, όπως ο Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου

Ακαδημαϊκός κ. Ιωάννης Ζηζιούλας (ο οποίος σημειωτέον το 2011 στο πλαίσιο Διεθνούς Συνεδρίου και ειδικής τιμητικής εκδήλωσης αναγορεύτηκε σε πρώτο Εταίρο της Ακαδημίας), ο Μητροπολίτης Νιγηρίας κ. Αλέξανδρος (Πατριαρχείο Αλεξανδρείας), ο Μητροπολίτης του Όρους Λιβάνου κ. Γεώργιος Χόντρ που, μεταξύ άλλων, έχει τιμηθεί με τον Χρυσό Σταυρό της Μητροπόλεως Δημητριάδος, ο Μητροπολίτης Διοκλείας Κάλλιστος Ware (ο οποίος το 2015 στο πλαίσιο Διεθνούς Συνεδρίου και ειδικής τιμητικής εκδήλωσης αναγορεύτηκε σε Εταίρο της Ακαδημίας). Πλειάδα μητροπολιτών, επισκόπων, πανεπιστημιακών θεολόγων, αλλά και διανοουμένων και καθηγητών των θύραθεν επιστημών και της κοσμικής διανόησης έχουν τιμήσει με την παρουσία τους το βήμα και τα σεμινάρια της ΑΘΣ, συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στις προσπάθειες της Ακαδημίας για τη δημιουργική αναγέννηση της Ορθόδοξης και μάλιστα της ελληνόφωνης θεολογίας και τη συμμετοχή της στον εν εξελίξει ακαδημαϊκό διάλογο.

Καθόλη τη διάρκεια της πορείας της βασικό μέλημα της ΑΘΣ υπήρξε ο διαρκής και γόνιμος διάλογος της Ορθόδοξης θεολογίας με το σύγχρονο κόσμο, το άνοιγμά της στα προβλήματα και ερωτήματα της κοινωνίας, η συνάντησή της με την κάθε λογής ετερότητα, ο ειλικρινής διάλογος με την επιστήμη, τη φιλοσοφία, τη λογοτεχνία, την τέχνη, τα ποικίλα ρεύματα της σύγχρονης σκέψης. Με σεβασμό στην πλούσια ζωντανή παράδοση της Ορθοδοξίας, η ΑΘΣ, ενεργώντας ως οιονεί «εκπρόσωπος» της Ορθόδοξης θεολογίας στο απαιτητικό διεθνές περιβάλλον, επιχείρησε να φέρει το ευαγγελικό μήνυμα σε συνάφεια με το συμφραζόμενο της εποχής μας, να διασφαλίσει το δημιουργικό και πιο ικανοποιητικό ρόλο της Ορθοδοξίας στη δημόσια σφαίρα και να αναδείξει την προφητική και εσχατολογική δυναμική της παράδοσης στο διάλογο με τις ανθρωπολογικές, πολιτικές και άλλες παραμέτρους της δυτικής νεωτερικότητας.

Έτσι η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών καλύπτει με τις δράσεις της ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων όπως:

- α. την καλλιέργεια και την προώθηση της σύγχρονης θεολογικής έρευνας,*
- β. την προαγωγή της σύγχρονης ελληνόφωνης και ευρύτερα Ορθόδοξης θεολογίας και το άνοιγμά της στις σύγχρονες προκλήσεις του δυτικού νεωτερικού και μετανεωτερικού κόσμου,*
- γ. την έκδοση σειράς σημαντικών έργων με σκοπό την προώθηση του διαλογικού και οικουμενικού χαρακτήρα της Ορθόδοξης θεολογίας στον σύγχρονο κόσμο,*
- δ. την ανάδειξη επειγόντων θεμάτων και προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι χριστιανοί στην εποχή μας (όπως λ.χ. ζητήματα επιβίωσης των χριστιανών στη Μέση Ανατολή, η θέση και ο ρόλος της γυναίκας στην Εκκλησία, κ.ά),*
- ε. την επιμόρφωση 1. των θεολόγων-εκπαιδευτικών και πιο πρόσφατα, με αφορμή τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τα Θρησκευτικά, και των δασκάλων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, για την επιστημονική και παιδαγωγική επάρκειά τους στη*

διδασκαλία του ΜτΘ και τη μύησή τους σε σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους και πρακτικές, και 2. την διαρκή επιμόρφωση των κληρικών και λαϊκών στελεχών της Ιεράς Μητροπόλεως με σκοπό την προσφορότερη ποιμαντική προσέγγιση και αντιμετώπιση διαφόρων σύγχρονων θεολογικών και ευρύτερα πολιτισμικών ζητημάτων,

στ. τη διοργάνωση διαφόρων γεγονότων, συνεδρίων, σεμιναρίων ως απόρροια των δραστηριοτήτων της ΑΘΣ

Αναλυτική παρουσίαση των επί μέρους αυτών επιδιώξεων και δραστηριοτήτων της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου (ΑΘΣ):

Α. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων που επιδιώκουν την προαγωγή της σύγχρονης θεολογικής έρευνας, η ΑΘΣ διοργάνωσε κατά τα παρελθόντα έτη, *Διεθνή Συνέδρια, Σεμινάρια, Διαλέξεις και Τράπεζες λόγου*, προκειμένου να διερευνήσει το χαρακτήρα και τη φύση της Ορθόδοξης θεολογίας, καθώς επίσης και τον τρόπο που αυτή οφείλει να αντιμετωπίσει τις ποικίλες προκλήσεις που αναδύονται στο πλαίσιο της ευρύτερης πολιτισμικής και κοινωνικής πραγματικότητας, της σύγχρονης επιστήμης και του συνεχώς μεταβαλλόμενου κόσμου. Έτσι έλαβαν χώρα (ενδεικτικά) οι εξής διοργανώσεις:

- «*Εκκλησία και Εσχατολογία*»,
- «*Ισλάμ και Φονταμενταλισμός-Ορθοδοξία και Παγκοσμιοποίηση*»,
- «*Ορθοδοξία και Νεωτερικότητα*»,
- «*Ευχαριστία, Εκκλησία, Κόσμος*»,
- «*Εκκλησιολογία και Εθνικισμός στη μεταμοντέρνα εποχή*»,
- «*Βιβλική θεολογία της απελευθέρωσης, Πατερική θεολογία και οι αμφιθυμίες της Νεωτερικότητας*»,
- «*Η θέση της θρησκείας στο δημόσιο χώρο*»,
- «*Ορθοδοξία και Πολυπολιτισμικότητα*»,
- «*Αναταράξεις στη μεταπολεμική θεολογία. Η “θεολογία του ’60”*»,
- «*Θεολογικές προσωπογραφίες I: Παναγιώτης Τρεμπέλας: Μεταξú παράδοσης και ανανέωσης, επιστήμης και ιεραποστολής*»,
- «*Θεολογικές προσωπογραφίες II: Νίκος Νησιώτης: Ο οικουμενικός θεολόγος της Ορθοδοξίας*»,
- «*Θεολογικές προσωπογραφίες III: «Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος: Θεολογία και εκκλησιαστική ζωή στο Μεσοπόλεμο*»,
- «*Νεοπατερική σύνθεση ή “Μετα-πατερική” θεολογία; το αίτημα της θεολογίας της συνάφειας στην Ορθοδοξία*»,
- «*Ζητήματα μεταρρύθμισης και ανανέωσης στην Ορθοδοξία*»,
- «*Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης Ζηζιούλας: Πρόσωπο, Ευχαριστία και Βασιλεία του Θεού σε ορθόδοξη και οικουμενική προοπτική*»,
- «*Ορθοδοξία και συναφειακή θεολογία. Εναύσματα από την εκκλησιαστική Παράδοση*»,

- «*Το παρόν και το μέλλον των Βιβλικών σπουδών στην Ορθόδοξη και τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία*»,
- «*Από τα προσωπικά προβλήματα στα προβλήματα του προσώπου*» (συναντήσεις διαλόγου θεολογίας και ψυχολογίας)»
- «*Ναρκισσισμός και αυτοθεματοποίηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης*» (συναντήσεις διαλόγου θεολογίας και ψυχολογίας)»
- «*Η έρευνα στα βλαστοκύτταρα στην υπηρεσία της ανθρώπινης ζωής; Ηθικός και θεολογικός προβληματισμός*»

B. Από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας της, πάγια επιδίωξη της ΑΘΣ υπήρξε η συνεργασία και η σύμπραξη με άλλους φορείς, η από κοινού συζήτηση, με πνεύμα σεβασμού στην *ετερότητα* του καθενός, των μεγάλων θεολογικών, φιλοσοφικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και άλλων προβλημάτων και προκλήσεων των καιρών μας. Στην προοπτική αυτή η Ακαδημία συνεργάστηκε με διάφορους διεθνούς κύρους ακαδημαϊκούς, και θεολογικούς/εκκλησιαστικούς φορείς,

- το *Boston Theological Institute* (Η.Π.Α.)
- το *Κέντρο Ορθοδόξων Χριστιανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Fordham* (Νέα Υόρκη, ΗΠΑ)
- το *Τμήμα Ορθοδόξου Θεολογίας του Πανεπιστημίου του Μονάχου* (Γερμανία)
- τη *Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης* (Γερμανία)
- το *Οικουμενικό Ινστιτούτο του Bossey* και το *Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών* (Γενεύη),
- τη *Σύνοδο των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών* (Βρυξέλλες, Βέλγιο),
- την *Ορθόδοξη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Babeş-Bolyai* (Cluj-Napoca, Ρουμανία) και το *Κέντρο Βιοηθικής του ίδιου Πανεπιστημίου*,
- Το *Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών* (Αθήνα)
- το *Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*,
- την *Έδρα Ορθοδόξου Θεολογίας του Πανεπιστημίου Münster* (Γερμανία),
- το *Κέντρο Ορθοδόξων Σπουδών του Fordham University* (Νέα Υόρκη-Η.Π.Α.),
- το *Ρουμανικό Ινστιτούτο Διορθοδόξων, Διαχριστιανικών και Διαθρησκειακών Σπουδών* (INTER-Cluj-Napoca),
- το *Ορθόδοξο Ινστιτούτο του Αγίου Σεργίου* (Παρίσι),
- το *Ινστιτούτο Οικουμενικών Ερευνών* (Στρασβούργο),
- το *Οικουμενικό Κέντρο* και το περιοδικό *Istina* (Παρίσι),
- την *Καθολική Θεολογική Σχολή της Φλωρεντίας* (Ιταλία)
- το *Τμήμα Θεολογίας και Θρησκευτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Exeter* (Ηνωμένο Βασίλειο),
- την *Καθολική Ακαδημία της Βαυαρίας* (Μόναχο, Γερμανία),

την Ευρωπαϊκή Εταιρεία Ηθικής (Societas Ethica, Γερμανία)
το Χριστιανικό Πολιτιστικό Κέντρο Βελιγραδίου (Σερβία),
το Κέντρο για τη Μελέτη του Χριστιανισμού και του Πολιτισμού (Βελιγράδι,
Σερβία),
το Βιβλικό Θεολογικό Ινστιτούτο του Αγίου Ανδρέα (Μόσχα, Ρωσία),
την Ορθόδοξη Ακαδημία του Valamo (Φινλανδία),
την Ορθόδοξη Μητρόπολη του Ελσίνκι (Φινλανδία),
το Κέντρο για τη Φιλοσοφία και τη Θεολογία (Trenbinje, Βοσνία-
Ερζεγοβίνη), κ.ά.

Γνωστούς εκδοτικούς οίκους και ακαδημαϊκά θεολογικά περιοδικά τόσο στην Ελλάδα όσο και το εξωτερικό, καθιστώντας έτσι τη Μητρόπολη Δημητριάδος και την πόλη του Βόλου ευρύτερα κέντρο συνάντησης και διαλόγου

Στο πλαίσιο αυτό της συνεργασίας με τα παραπάνω και άλλα Ιδρύματα και Φορείς διοργανώθηκαν διάφορα γεγονότα (συνέδρια, σεμινάρια, διαλέξεις), τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό (Παρίσι, Στρασβούργο, Μπολόνια, Φλωρεντία, Βίλνιους, Σόφια, Cluj-Napoca, Ελσίνκι, κλπ):

Γ1. Στο πλαίσιο της παραπάνω πολύπλευρης προσπάθειας έχουν ήδη εκδοθεί από την ΑΘΣ μια σειρά βιβλίων:

1. *Εκκλησία και Εσχατολογία*, στις εκδόσεις Καστανιώτη (2003), β' έκδοση: «Εκδοτική Δημητριάδος» (2014),
2. *Ισλάμ και Φονταμενταλισμός-Ορθοδοξία και Παγκοσμιοποίηση*, στις εκδόσεις Ίνδικτος (2004),
3. *Φύλο και Θρησκεία-Η θέση της γυναίκας στην Εκκλησία*, στις εκδόσεις Ίνδικτος (2004),
4. *Θρησκεία και Λογοτεχνία* (Α', Β' και Γ' μέρος) στο περιοδικό *Νέα Εστία* (Μάρτιος 2004, Μάρτιος 2005 και Σεπτέμβριος 2009 αντίστοιχα),
5. *Η ορθόδοξη θεολογία στον 21^ο αιώνα* (του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Διοκλείας Κάλλιστου Ware), στις εκδόσεις Ίνδικτος (2005),
6. *Ορθοδοξία και Νεωτερικότητα. Προλεγόμενα* (του Παντελή Καλαϊτζίδη, μεταφρασμένο ήδη στα ρουμανικά από τις εκδόσεις EIKON και υπό έκδοση στα αγγλικά από τις εκδόσεις St. Vladimir's Press, New York), από τις εκδόσεις Ίνδικτος (2007),
7. *Ορθοδοξία και Νεωτερικότητα* (συλλογικός τόμος), από τις εκδόσεις Ίνδικτος (2007),
8. *Αναταράξεις στη μεταπολεμική θεολογία. Η «θεολογία του '60»* (Ίνδικτος, 2009),
9. *Και επί γης ειρήνη... Όραμα και αίτημα για τους λαούς και τις χριστιανικές Εκκλησίες-Ορθόδοξη Συμβολή*, (Ίνδικτος, 2010),
10. *Εκκλησία και Πολιτισμός στη σύγχρονη ελληνική θεολογία* (στα γαλλικά,

στο τεύχος Ιανουαρίου-Μαρτίου 2010 του περιοδικού *Istina*),

11. *Οι Χριστιανοί στη Μέση Ανατολή* (στα αγγλικά, στο τεύχος Μαρτίου 2012 του περιοδικού *The Ecumenical Review*),
12. *Βιβλική Θεολογία της Απελευθέρωσης, Πατερική Θεολογία και αμφισημίες της νεωτερικότητας σε ορθόδοξη και οικουμενική προοπτική* (Ινδικτος, 2012),
13. *“Many Women Were There...” The Participation of Orthodox Women in the Ecumenical Movement: Past, Present, Future* (WCC Publications-Volos Academy, 2011),
14. *Εκκλησιολογία και Εθνικισμός* (στα αγγλικά, στο τεύχος 3-4 του 2013 του περιοδικού *St Vladimir’s Theological Quarterly*).
15. *Orthodox Handbook on Ecumenism: Resources for Theological Education – “That they all may be one” (John 17:21)*, επιμέλεια Pantelis Kalaitzidis, Thomas FitzGerald, Cyril Hovorun, Aikaterini Pekridou, Nikolaos Asproulis, Dietrich Werner, Guy Liagre, Regnum Studies in Global Christianity, Volos Academy Publications, σε συνεργασία με τις εκδόσεις Regnum Books International (Oxford) και WCC Publications (Geneva), 2014.
16. *Orthodox Perspectives on Ecumenical Theological Education: The Ecumenical Movement in the Theological Education and in the Life of Orthodox Churches*, Edited by Gennadios of Sassima, Laurentiu of Adreal, Pavel Aurel, Daniel Buda (Volos Academy Publications, Volos 2014)
17. *Spirituality, Power and Revolution: Contemporary Monasticism in Communist Ethiopia*, Joachim G. Persoon with an Overview of the Orthodox Church During Communism by Vaclav Jezek (Volos Academy Publications, Volos 2014)
18. *The Dialogue between the Eastern Orthodox and Oriental Churches*, edited by Christine Chaillot (Volos Academy Publications, Volos 2016).
κ.ά.

Γ2. Από το 2014 η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, δια της «Εκδοτικής Δημητριάδος», έχει εισέλθει σε μια νέα και σημαντική φάση του εκδοτικού της προγράμματος, με την αυτοέκδοση των έργων της (πρακτικά συνεδρίων και σεμιναρίων, δημοσίων διαλέξεων και εκδηλώσεων), αλλά και με τη δημοσίευση αυτοτελών έργων ευρύτερου θεολογικού και πνευματικού ενδιαφέροντος, Ελλήνων και ξένων συγγραφέων. Στο πλαίσιο αυτό κυκλοφόρησε ήδη σε δεύτερη έκδοση ο συλλογικός τόμος *Εκκλησία και Εσχατολογία*, ενώ στο πλαίσιο της νέας εκδοτικής σειράς «Εν Διαλόγω» έχει κυκλοφορήσει σε ελληνική μετάφραση το βιβλίο του Jean Daniélou, *Δοκίμιο για το μυστήριο της Ιστορίας* (Εκδοτική Δημητριάδος, Βόλος, 2014) και η ελληνική μετάφραση του βιβλίου του Αριστοτέλη Παπανικολάου, *Η πολιτική της θέωσης. Η Ορθοδοξία συναντά την δημοκρατία* (Εκδοτική Δημητριάδος, Βόλος 2016). Στην εκδοτική σειρά «Θεολογικές

Προσωπογραφίες» κυκλοφόρησε ήδη ο πρώτος τόμος με τίτλο *Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας. Μεταξύ παράδοσης και ανανέωσης, μεταξύ επιστήμης και ιεραποστολής* (Εκδοτική Δημητριάδος, Βόλος 2016). Επίσης κυκλοφόρησε ο συλλογικός τόμος με τίτλο, *Πρόσωπο, Ευχαριστία και Βασιλεία του Θεού σε ορθόδοξη και οικουμενική προοπτική. Σύναξις Ευχαριστίας προς τιμήν του Μητροπολίτη Περγάμου Ιωάννη Δ. Ζηζιούλα*, επιμ. Παντελής Καλαϊτζίδης - Νικόλαος Ασπρούλης (Εκδοτική Δημητριάδος, Βόλος 2016), και η διάλεξη του Μητροπολίτη Δημητριάδος και Αλμυρού Ιγνατίου στο London School of Economics (2015) με τίτλο *Η Εκκλησία και η οικονομική κρίση* (Εκδοτική Δημητριάδος, Βόλος 2017).

Στο αμέσως προσεχές διάστημα αναμένεται και η έκδοση των λοιπών τόμων καρπό των θεολογικών και ερευνητικών δράσεων της ΑΘΣ κατά τα παρελθόντα έτη με θέματα όπως:

- «Ορθοδοξία και Πολυπολιτισμικότητα» (από τις εκδόσεις της ΑΘΣ),
- *Εκκλησία και Πολιτισμός* (στα αγγλικά από τον εκδ. Οίκο Sebastian Press – Η.Π.Α.),
- «Νεοπατερική σύνθεση ή «Μετα-πατερική θεολογία: το αίτημα της θεολογίας της συνάφειας στην Ορθοδοξία (στα αγγλικά από τον εκδοτικό Οίκο Fordham University Press και ελληνικά από τις εκδόσεις της ΑΘΣ),
- *Ευχαριστία, Εκκλησία, Κόσμος* (από τις εκδόσεις της ΑΘΣ),
- *Ορθοδοξία και Ισλάμ, το Ισλάμ στην Ευρώπη*
- «Η συμμετοχή των λαϊκών στη ζωή της Εκκλησίας»,
- «Κράτος και Εκκλησία»,
- «Κανόνες της Εκκλησίας και σύγχρονες προκλήσεις»,
- *Πολιτική Ορθοδοξία και ολοκληρωτισμός στη μετακομμουνιστική εποχή*, κ. ά.

Γ3. Από το 2012 η ΑΘΣ δραστηριοποιείται επίσης και με αυτοτελείς εκδόσεις στα αγγλικά (σειρά «*Doxa and Praxis: Exploring Orthodox Theology*», σε συνεργασία με τις εκδόσεις του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών/WCC Publications). Στο πλαίσιο αυτό έχουν κυκλοφορήσει ήδη τα τρία πρώτα βιβλία της σειράς:

- *Orthodox Theology in the Twenty-first Century* (Metropolitan Kallistos Ware) (2012)
- *Orthodoxy and Political Theology* (Pantelis Kalaitzidis) (2012)
- *A Communion in Faith and Love: Elizabeth Behr-Sigel's ecclesiology* (edited by Sarah Wilson – Aikaterini Pekridou) (2017)

Ενώ βρίσκονται υπό έκδοση για το αμέσως προσεχές διάστημα οι παρακάτω τόμοι:

- *Christianity and Hellenism: The Encounter of Two Worlds* (Metropolitan John D. Zizioulas)
- *Christianity in a Culture Marked by Islam: The Vision of an Orthodox*

Δ. Η Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος, σε συνεργασία με την ΑΘΣ, έχουν δημιουργήσει στο διαδίκτυο *Ορθόδοξη Ψηφιακή Θεολογική Βιβλιοθήκη* (www.imdlibrary.gr), με ελεύθερη πρόσβαση σε βιβλία, επιστημονικά θεολογικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους, επετηρίδες, μονογραφίες και θεολογικά δοκίμια, με περιλήψεις των έργων αυτών στα ελληνικά, αγγλικά και εντός ολίγου και στα γαλλικά, και με συνδέσεις (links) με άλλες διαδικτυακές βιβλιοθήκες και ιστοσελίδες, ενώ στο προσεχές μέλλον η ψηφιακή αυτή βιβλιοθήκη θα εμπλουτιστεί και με θεολογικά βιβλία στις διάφορες σλαβικές γλώσσες. Πρόκειται για μια πρωτοβουλία η οποία αφενός διευκολύνει την θεολογική έρευνα των φοιτητών στις Θεολογικές Σχολές, στο βαθμό που μπορούν να έχουν άμεση, εύκολη και δωρεάν πρόσβαση σε πολύ σημαντικά θεολογικά κείμενα, τα οποία δεν είναι δυνατό να αναζητηθούν και να εντοπιστούν στο εμπόριο ή στις συμβατικές βιβλιοθήκες, και αφετέρου προβάλλει σε παγκόσμιο επίπεδο και καθιστά κτήμα και άλλων λαών, μέσω του διαδικτύου, την ελληνική θεολογική παραγωγή.

Έτσι, χάρη στο έργο της αυτό και στη συμβολή της στον εν λόγω τομέα στον ορθόδοξο κόσμο, η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών συμμετέχει στην Παγκόσμια Ψηφιακή Θεολογική Βιβλιοθήκη (GlobTheoLib: www.globethics.net/gtl). Η εν λόγω Διαδικτυακή Βιβλιοθήκη αποσκοπεί στη χρήση νέων ψηφιακών μοντέλων ανταλλαγής πληροφορίας, προκειμένου να συμβάλει στην αποδοτική μετάδοση και ανταλλαγή θεολογικής γνώσης, υπερβαίνοντας τοπικούς φραγμούς και υλικές δυσχέρειες που δυσκολεύουν τη θεολογική επικοινωνία Βορρά και Νότου, Ανατολής και Δύσης. Η Παγκόσμια Διαδικτυακή Θεολογική Βιβλιοθήκη προσφέρει στους εγγεγραμμένους της χρήστες δωρεάν πρόσβαση στα πλήρη κείμενα εκατοντάδων χιλιάδων (μέχρι σήμερα: 600.000) άρθρων, μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών και άλλων δημοσιεύσεων που αναφέρονται στη θεολογία και στην οικουμενική κίνηση και έχουν συνταχθεί σε διάφορες γλώσσες. Παράλληλα, η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών διαθέτει βιβλιοθήκη / αναγνωστήριο που ξεκίνησε τη λειτουργία της τον Ιανουάριο του 2008. Απευθύνεται κυρίως σε θεολόγους - εκπαιδευτικούς, καθώς και σε ειδικές ομάδες όπως κληρικούς, φοιτητές και ερευνητές. Η συλλογή της αποτελείται από 14.663 περίπου καταλογογραφημένους τίτλους τεκμηρίων και από 25.000 περίπου ακαταλογογράφητους ή σε πορεία καταλογογράφησης τίτλους, καθώς και από 458 τίτλους περιοδικών, ενώ εμπλουτίζεται διαρκώς με νέο υλικό. Πρόκειται για βιβλία που αφορούν όχι μόνο στη θεολογία αλλά και σε όλες τις ανθρωπιστικές επιστήμες (φιλοσοφία, ιστορία, λαογραφία, ποίηση, τέχνη, κοινωνιολογία, πολιτική επιστήμη κ.ά) των οποίων ο on-line κατάλογος (OPAC) είναι προσβάσιμος μέσω του διαδικτύου: <https://www.imd.gr/biblia/menu.php>

Ε. Η ΑΘΣ με τις μέχρι στιγμής πρωτότυπες πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει, με τα θέματα που έχει επεξεργαστεί και τα ουσιώδη ερωτήματα που έχει διατυπώσει, έχει φέρει στο προσκήνιο του διεθνούς ορθόδοξου (και όχι μόνο) θεολογικού προβληματισμού και έχει αναδείξει μια σειρά από επίκαιρα ζητήματα, που σχετίζονται με την παρουσία και τη μαρτυρία της Ορθόδοξης στο σύγχρονο, διαρκώς μεταβαλλόμενο, κόσμο και την ανάγκη της Ορθόδοξης θεολογίας να αντιμετωπίσει τις ποικίλες προκλήσεις που θέτει ενώπιόν της ο κόσμος αυτός. Τέτοια ζητήματα, εξαιτίας της ιδιαίτερης πρωτοτυπίας και επικαιρότητάς τους, έχουν γίνει και εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο διαρκούς ενδιαφέροντος και ενδεδειγμένης μελέτης από ορθόδοξους και ετερόδοξους θεολόγους, θεολογικές Σχολές, ερευνητικά κέντρα και προγράμματα σε Ευρώπη και Αμερική, οδηγώντας έτσι στη διοργάνωση σχετικών διεθνών συνεδρίων, σεμιναρίων, και εκδόσεων που συχνά εμπνέονται από την προβληματική και τη θεματολογία που εισηγήθηκε από τις αρχές ήδη της δεκαετίας του 2000 η ΑΘΣ.

1. Η ανάδειξη της σπουδαιότητας του διαλόγου της Ορθόδοξης θεολογίας με την Νεωτερικότητα, με τις προκλήσεις και τα ερωτήματα που αυτή θέτει στο σύγχρονο άνθρωπο, η θέση της Εκκλησίας στην εποχή της πολυπολιτισμικότητας, η σχέση των δικαιωμάτων του ανθρώπου με το ορθόδοξο ήθος, η ορθόδοξη προσέγγιση της ετερότητας, η κατανόηση της ανάδυσης του υποκειμένου και της εξατομίκευσης απετέλεσαν κεντρικά ζητήματα της σειράς διαλέξεων «Ορθοδοξία και Νεωτερικότητα» (2002) και των ομόνυμων σχετικών εκδόσεων της ΑΘΣ (2007). Έκτοτε η θεματική αυτή έγινε αντικείμενο περαιτέρω μελέτης τόσο διεθνώς όσο και, σε μικρότερο βέβαια βαθμό, στην Ελλάδα.
2. Η σχέση Ορθόδοξης και πολιτικής. Πρόκειται για ένα θέμα το οποίο αναδείχθηκε συστηματικά από την ΑΘΣ, αρχής γενομένης από τη διοργάνωση διεθνούς Μεταπτυχιακού σεμιναρίου, στα αγγλικά, στην έδρα της Ακαδημίας στο Βόλο, σε συνεργασία με τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης (Γερμανία) και τη Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ. τον Μάιο του 2009. Στη συνέχεια ως απόρροια του σεμιναρίου αυτού, ο Διευθυντής της Ακαδημίας συστηματοποίησε ερευνητικά αυτή την προβληματική με τη δημοσίευση (στα αγγλικά) τον Απρίλιο του 2012 του έργου του *Orthodoxy and Political Theology* (Geneva: WCC Publications). Έκτοτε, διάφοροι Ορθόδοξοι καθηγητές, ποικίλα ακαδημαϊκά ιδρύματα, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα και επιστημονικοί φορείς στο εξωτερικό δεν παύουν να αναδεικνύουν τη σημασία αυτής της επιστημονικής συζήτησης.
3. Η μελέτη και η κριτική αξιολόγηση της συμβολής της σύγχρονης ορθόδοξης θεολογίας (ελληνόφωνης και ευρύτερα) στον διαχριστιανικό θεολογικό

διάλογο, η οποία είχε ως αφετηρία διάφορα συνέδρια της ΑΘΣ τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

4. Η ανάδειξη της συνάφειας-συναφειακότητας, ως βασικής παραμέτρου για τη θεολογική ερμηνευτική προσέγγιση και έρευνα των κειμένων της Παράδοσης. Με αφετηρία το συνέδριο που έγινε στο Βόλο το 2010 με θέμα: «*Νεοπατερική σύνθεση ή “Μετα-πατερική” θεολογία; το αίτημα της θεολογίας της συνάφειας στην Ορθοδοξία*», αναδείχθηκε έκτοτε η σπουδαιότητα από τη μια μεριά, της συνάφειας για την ορθή ανάγνωση και προσέγγιση της πατερικής και ευρύτερα εκκλησιαστικής Παράδοσης και της ιστορίας της ορθόδοξης θεολογίας, η σπουδαιότητα με άλλα λόγια της ιστορικής συνθήκης για την επικαιρότητα του θεολογικού λόγου, η αναγκαιότητα να ξεπερασθεί η αναχρονιστική και ιδεολογική θεώρηση πτυχών της εκκλησιαστικής παράδοσης, όπως επίσης και η κυρίαρχη απολυτοποίηση παλαιότερων πολιτισμικών και ιδεολογικών μορφωμάτων σε σύγχρονες εκφάνσεις της Ορθοδοξίας, καθώς και η αναγκαία, από την άλλη μεριά, επικαιροποίηση και «εμπολιτισμός» του ευαγγελικού μηνύματος στην παρούσα συνάφεια:

5. Η προαγωγή της Οικουμενικής θεολογικής Εκπαίδευσης και της συμβολής της Ορθοδοξίας στην οικουμενική κίνηση. Η ΑΘΣ σε συνεργασία με το Πρόγραμμα για τη Θεολογική Εκπαίδευση του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Εκκλησιών ανέλαβε από το 2011 την υλοποίηση ενός φιλόδοξου προγράμματος που είχε ως στόχο την έρευνα, την επεξεργασία και την οργάνωση των σχετικών δεδομένων που αφορούσαν στη διδασκαλία της οικουμενικής θεολογίας στο πλαίσιο των Ορθόδοξων Θεολογικών Σχολών και ανώτατων εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Το πρόγραμμα αυτό μετά από δυο χρόνια εργώδους προσπάθειας, τον συντονισμό της οποίας είχε η ΑΘΣ κατέληξε με την έκδοση ενός μνημειώδους συλλογικού τόμου: Pantelis Kalaitzidis, Thomas FitzGerald, Cyril Hovorun, Aikaterini Pekridou, Nikolaos Asproulis, Dietrich Werner, Guy Liagre (eds.), *Orthodox Handbook on Ecumenism: Resources for Theological Education – “That they all may be one” (John 17:21)*, Regnum Studies in Global Christianity, Preliminary Edition, Oxford/Volos: Regnum Books International/Volos Academy Publications, 2013, και στην επίσημη πρώτη έκδοση του έργου τον Φεβρουάριο του 2014. Στη συνάφεια αυτή θα πρέπει να ενταχθεί μια ακόμη έκδοση της Α.Θ.Σ. που αφορά στην οικουμενική θεολογική εκπαίδευση: G. Limouris (ed.) *Orthodox Perspectives on Ecumenical Theological Education* (Volos Academy Publications, Volos 2014), όπως επίσης εντελώς συντομογραφικά να υπομνησθούν οι κοινές δράσεις και τα προγράμματα που η Ακαδημία μας έχει πραγματοποιήσει από κοινού με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (WCC) και τη Συνέλευση των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (CEC).

6. Επιπλέον, από το έτος (2014) η Α.Θ.Σ., δια του Αναπληρωτή Διευθυντή της Νικολάου Ασπρούλη, έχει αναλάβει το συντονισμό του δικτύου για τη

Θεολογική Εκπαίδευση στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (NELCEE), στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του οποίου έλαβε χώρα από 14 έως 17 Οκτωβρίου 2014 στο Βίλνιους της Λιθουανίας το 4^ο στη σειρά συνέδριό του με θέμα: «*Christian Theology in a New Key: Practical Examples, Innovative Models and Modern Challenges of the Ecumenical Learning and Theology in Central and Eastern Europe. The “Orthodox Handbook on Ecumenism” as a Case Study.*»

ΣΤ. Σημαντικός σταθμός στην πολυετή πορεία της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου στάθηκε η αναγνώρισή της ως **Ερευνητικού Κέντρου** από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, με τον Ν. 4310/2014, ως αναγνώριση της συμβολής της στη θεολογική έρευνα, στην προβολή της ελληνόφωνης θεολογίας στο εξωτερικό, αλλά και ευρύτερα στην έρευνα και τον πολιτισμό. Το Ερευνητικό Κέντρο της Ακαδημίας μας, εκτός από τις συνήθειες θεολογικές επιστημονικές δραστηριότητες, περιλαμβάνει προς το παρόν και πέντε εξειδικευμένους ερευνητικούς τομείς: 1) Τομέα Ψαλτικής Τέχνης και Μουσικολογίας, 2) Τομέα Μελέτης της Χειρόγραφης Παράδοσης της Καινής Διαθήκης, 3) Τομέα Κανονικής Θεολογίας, 4) Τομέα Διαθρησκευτικών Σπουδών, και 5) Τομέα Έρευνας, Διαχείρισης και Συντήρησης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων και Κειμηλίων. Στη σύντομη περίοδο δραστηριοποίησής τους οι παραπάνω Τομείς έχουν ήδη παράξει σημαντικό ερευνητικό και επιστημονικό έργο, ενώ σχεδιάζονται και πρόκειται να υλοποιηθούν και νέες δράσεις.

1) Στους βασικούς στόχους του **Τομέα Ψαλτικής Τέχνης και Μουσικολογίας** περιλαμβάνονται ή μουσικολογική έρευνα όλων των μορφών μουσικής που σχετίζονται με τη θρησκευτική λατρεία, και ιδιαίτερα της ψαλτικής του Όρθόδοξου Χριστιανισμού και της λεγόμενης Βυζαντινής παράδοσης, όπως και οι προσπάθειες διάσωσης, ύποστηριξης και διάδοσης της σχετικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο Τομέας έχει στο ενεργητικό του τρία Διεθνή Μουσικολογικά Συνέδρια (2014, 2016, 2018), που εστίασαν το ενδιαφέρον τους στη διεπιστημονική προσέγγιση της ψαλτικής, ενώ ήδη έχουν εκδοθεί τα πρακτικά των δυο πρώτων συνεδρίων σε έντυπη αλλά και ηλεκτρονική μορφή. Έχει επίσης πραγματοποιήσει μια σειρά άλλων σχετικών εκδηλώσεων, τόσο επιστημονικού προσανατολισμού (*Ημερίδα στη μνήμη του πρωτοψάλτη Μανώλη Χατζημάρκου*, 2014) όσο δε και συναυλιακού αλλά και λατρευτικού χαρακτήρα (αναβίωση των λησμονημένων ακολουθιών της *Τριθέκτης* (2014) και της *Παννυχίδας* (2016), *Παγκόσμια Χριστούγεννα: Ακατάπαυστος δοξολογία* (2014) κ.λπ.). Έχει πραγματοποιήσει μια σειρά εκδόσεων μουσικολογικού ενδιαφέροντος, τόσο στο πλαίσιο της Εκδοτικής Δημητριάδας (*Ύμνοι του Πάθους και της Ανάστασης από ναούς της Ανατολικής Θεσσαλίας* (2014), *Η τσιτάι 'σι λουλουντί: Τραγούδια των Ελλήνων Ρομά από τους Σοφάδες Καρδίτσας* (2015), *Κατακαημένη Σκόπελε: Τραγούδια από τη Σκόπελο, επιτόπιες καταγραφές του Μάρκου Δραγούμη* (2016)), όσο και σε συνεργασία με άλλους εκδοτικούς οργανισμούς (*Επιτεύγματα και*

προοπτικές στην έρευνα και μελέτη της Ψαλτικής τέχνης, τόμος αφιερωμένος στον καθηγητή Γρηγόριο Στάθη, εκδ. Παναγόπουλος, 2014).

2) Σκοπός του **Τομέα Χειρόγραφης Παράδοσης της Καινής Διαθήκης** είναι η μελέτη των τύπων του κειμένου της Καινής Διαθήκης που επικράτησαν στη χειρόγραφη παράδοση του ανατολικού τμήματος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από τον 9^ο αι. κι εξής και το οποίο γενικά ονομάζεται «βυζαντινό». Επιμέρους στόχοι του Τομέα είναι η μεταγραφή και μελέτη των χειρογράφων (συνεχές κείμενο ή εκλογάδια) που διασώζουν τον βυζαντινό τύπο κειμένου, η εκπαίδευση και επιμόρφωση νέων ερευνητών στη μελέτη και στην κριτική του κειμένου της Καινής Διαθήκης, η οργάνωση συνεδρίων και σεμιναρίων, η επανέκδοση της Πατριαρχικής έκδοσης του 1904 με βελτιώσεις, διορθώσεις και εν γένει εφαρμογή της σύγχρονης επιστημονικής μεθοδολογίας, η μελέτη και ανάδειξη της οποιασδήποτε μορφής πρόσληψης και ερμηνευτικού υπομνηματισμού του κειμένου της Καινής Διαθήκης στα βυζαντινά χειρόγραφα (λειτουργικά χειρόγραφα, ερμηνευτικές σειρές κτλ), η συμμετοχή σε διεθνή επιστημονικά fora, η συνεργασία με αντίστοιχα ερευνητικά ιδρύματα του εξωτερικού αλλά και του εσωτερικού, η έκδοση ηλεκτρονικού επιστημονικού περιοδικού για τη διάχυση των αποτελεσμάτων του ερευνητικού έργου, η συνεργασία με τις Ορθόδοξες Εκκλησίες της Ανατολής για την επανέκδοση και την κριτική διόρθωση του εν χρήσει λειτουργικού κειμένου της Καινής Διαθήκης (ειδικά στα σύγχρονα εκλογάδια) με βάση την έρευνα στη χειρόγραφη παράδοση.

Δράσεις

α) Συνέδρια – Ημερίδες

- Αθήνα, 31.3.2015: Διεθνές Βιβλικό Σεμινάριο με τον τίτλο «Η Καινοδιαθηκική Επιστήμη σε εκκλησιαστικό πλαίσιο»
- Αθήνα, 22.2.2017: Διεθνής Ημερίδα με τον τίτλο «New Testament Textual Criticism: Its Significance for Scholarship, Culture and Church — Κριτική του κειμένου της Καινής Διαθήκης: Η σημασία της στην Επιστήμη, τον Πολιτισμό και την Εκκλησία» - σε συνεργασία με την Κοσμητεία της Θεολογικής Σχολής Αθηνών
- Βόλος, 11-14.5.2017: Διεθνές Συνέδριο με τον τίτλο «Ορθόδοξη Ερμηνευτική της Καινής Διαθήκης: Ιστορία, θεωρία, προοπτικές»

β) Ερευνητικά προγράμματα

- Μεταγραφή των Α΄ και Β΄ Θεσσαλονικείς από τα βυζαντινά χειρόγραφα. Σε συνεργασία με το Scholars' Initiative (Bible Museum), το International Greek New Testament Project και το Institute for New Testament Textual Research του Münster. Έναρξη έργου τον Σεπτέμβριο του 2015 και με ορίζοντα πενταετίας για την ολοκλήρωσή του
- Κριτική έκδοση του Ευθαλιανού υπομνήματος στις επιστολές του Παύλου. Πρόγραμμα που εκπονείται σε συνεργασία με το New Orleans Baptist Theological Seminary (H. Milton Haggard Center for New Testament Textual Studies) και το Institute for Textual Scholarship and Electronic Editing

(ITSEE). Έναρξη έργου τον Δεκέμβριο του 2017 και με ορίζοντα τριετίας για την ολοκλήρωσή του

3) Ο **Τομέας Κανονικής Θεολογίας** σκοπό έχει να ερευνήσει, να μελετήσει και να αναδείξει θέματα: α) Κανονογέννησης και Κανονογένεσης, β) Κανονικής Παραδόσεως και γ) Κανονικής Ερμηνευτικής.

Αναλυτικότερα, η τρίπτυχη αυτή έρευνα θα καλύψει συνολικά, από άποψη μελέτης, έρευνας, σπουδής και ζωής της Εκκλησίας α) το ευρύ φάσμα των δύο χιλιετιών, με σαφή κατ' αρχάς επικέντρωση στις Κανονικές Πηγές που αναδύθηκαν συνοδικά στην πρώτη χιλιετία, την χιλιετία της κανονογέννησης, με εισαγωγικά και ιστορικά προλεγόμενα σε αυτήν, καθώς και κειμενικά ζητήματα και ζητήματα κριτικής των κανονικών κειμένων, για να μελετηθούν στη συνέχεια οι κανονικές προεκτάσεις και απορροές της, που εμπεριέχονται στις επόμενες δύο γενικές πτυχές έρευνας.

Ο Τομέας διοργάνωσε ήδη δύο συνέδρια: διεθνές συνέδριο το 2014 με θέμα: «Κανόνες της Εκκλησίας και σύγχρονες προκλήσεις» του οποίου επίκειται η έκδοση των Πρακτικών, και συνέδριο το 2015, σε συνεργασία με την Εταιρεία Εκκλησιαστικού Δικαίου, και θέμα: «Κανόνες της Εκκλησίας και νόμοι της Πολιτείας», του οποίου τα κείμενα κυκλοφόρησαν στο τχ. 2 του 2015 (έτος ΙΓ') του του περιοδικού *Νομοκανονικά*.

4) Ο **Τομέας Διαθρησκειακών Σπουδών** έχει ως αντικείμενο τη μελέτη του πολύπλευρου θρησκευτικού φαινομένου στις επιμέρους σύγχρονες εκδηλώσεις του (με έμφαση στις πιο οικείες στον ελληνικό χώρο μονοθεϊστικές θρησκείες του Ιουδαϊσμού και του Ισλάμ) με την χρήση των κατάλληλων πορισμάτων της διεθνούς θρησκευολογικής έρευνας.

Η σπουδαιότητα και ο επείγον χαρακτήρας της μελέτης του θρησκευτικού φαινομένου είναι πλέον προφανής, καθώς η κοινώς λεγόμενη «επιστροφή της θρησκείας» στον δημόσιο χώρο χρωματίζεται συχνά με μελανά χρώματα. Σε μια περίοδο όπου λίγο ή πολύ φαίνεται να πριμοδοτείται η μισαλλοδοξία και η βία, ο διάλογος μεταξύ των διαφόρων θρησκευτικών παραδόσεων και η σοβαρή επιστημονική συζήτηση ως προς τη θέση της θρησκείας στο δημόσιο χώρο, αναμένεται πως θα καλλιεργήσουν όχι μόνο την αμοιβαία γνώση αλλά και την αρμονική και ειρηνική συνύπαρξη των επιμέρους ατόμων και των θρησκευτικών παραδόσεων στον σύγχρονο πλουραλιστικό κόσμο. Πέραν των ανωτέρω, σκοπός του Τομέα θα είναι η αξιοποίηση της μακράς εμπειρίας συμβίωσης των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου και η πραγματοποίηση δράσεων για την προαγωγή της καταλλαγής σε περιβάλλοντα θρησκευτικής ετερότητας.

Ο Τομέας διοργάνωσε με επιτυχία τον Σεπτέμβριο του 2017 θερινό σχολείο με θέμα: «Ιμπαντισμός: κατανοώντας τη διαφορετικότητα στο Ισλάμ».

5) Ο **Τομέας Έρευνας, Διαχείρισης και Συντήρησης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων και Κειμηλίων** έχει ως αντικείμενο τη συστηματική

μελέτη, καταγραφή, συντήρηση και ανάδειξη των εκκλησιαστικών μνημείων και κειμηλίων (φορητές εικόνες, ξυλόγλυπτα, χειρόγραφα, αντικείμενα μικροτεχνίας) τόσο σε εθνικό όσο κυρίως σε τοπικό επίπεδο (Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος). Η σύσταση εξειδικευμένης βιβλιοθήκης για την προώθηση της έρευνας, η οργάνωση ψηφιακού αρχείου καταγραφών μνημείων-αντικειμένων και ψηφιακού φωτογραφικού αρχείου, η μουσειογραφική μελέτη και ανάδειξη τοπικών συλλογών εικόνων-κειμηλίων, ο σχεδιασμός πολιτιστικών διαδρομών στο πλαίσιο της ανάπτυξης του θρησκευτικού τουρισμού της περιοχής, με στόχο τη γνωριμία του ευρύτερου κοινού με τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία της Μαγνησίας, η ανάληψη ερευνητικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων και η διοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς του Υπουργείου Πολιτισμού, της πανεπιστημιακής κοινότητας και της τοπικής αυτοδιοίκησης, περιλαμβάνονται στους κύριους στόχους του Τομέα, ο οποίος διοργάνωσε ήδη με επιτυχία:

α) Τιμητική εκδήλωση και έκθεση στο Αθανασάκειο Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου με θέμα: «Τάσος Μαργαριτώφ (1925-2014). Ο άνθρωπος, ο πρωτοπόρος συντηρητής, ο δάσκαλος», σε συνεργασία με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Μαγνησίας, στο πλαίσιο του 5^{ου} Συνεδρίου Αρχαιολογικού Έργου Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας, από 27-2-2015 έως 30-4-2015.

β) Συνέδριο με θέμα: «Η αγιογραφία χθες και σήμερα στην Ελλάδα, την Κωνσταντινούπολη και τον Ορθόδοξο κόσμο. Διαφορές και παραλληλίες» Αθήνα, Σάββατο 7 Μαΐου 2016, σε συνεργασία με την Εταιρεία Μελέτης της Καθ' ημάς Ανατολής (ΕΤΜΕΛΑΝ).

Τιμώμενο πρόσωπο του Συνεδρίου για την προσφορά του στη μελέτη της βυζαντινής τέχνης και της ορθόδοξης εικονογραφίας ήταν ο Σεβ. Γέρων Χαλκηδόνας κ. Αθανάσιος

γ) «ΤΕΜΠΛΟΝ-Αγίες Μορφές, Αόρατες Πύλες πίστης, 20^{ος} και 21^{ος} αιώνας». Παρουσίαση του μνημειώδους τόμου των εκδόσεων του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη και της ομότιτλης έκθεσης του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού.

Η εκδήλωση συνδιοργανώθηκε σε συνεργασία με τον ΔΟΕΠΑΠ-ΔΗΠΕΘΕ Δήμου Βόλου

Βόλος, Κέντρο Τέχνης «Τζιόρτζιο Ντε Κίρικο», 14-5-2018

Z. Πέραν τούτων, η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου έχει την τιμή και την χαρά να συντονίζει ένα **άτυπο Διεθνές Ορθόδοξο Θεολογικό Δίκτυο** με εννέα αυτή τη στιγμή Κέντρα, ινστιτούτα, ακαδημίες ή έδρες Ορθόδοξης θεολογίας: το Κέντρο Ορθοδόξων Χριστιανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Fordham (Νέα Υόρκη), την Έδρα Ορθόδοξης Θεολογίας του Πανεπιστημίου Münster (Γερμανία), το Ρουμανικό Ινστιτούτο Διορθόδοξων, Διαχριστιανικών και Διαθρησκευτικών Σπουδών (INTER, Cluj-Napoca), το Βιβλικό Θεολογικό Ινστιτούτο του Αγίου Ανδρέα (Μόσχα), την Ορθόδοξη Θεολογική Ακαδημία «Άγιος Ιγνάτιος» (Στοκχόλμη), το Κέντρο για τη Μελέτη του Πολιτισμού και του Χριστιανισμού (Βελιγράδι), το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ορθοδόξων Θεολογικών Σχολών (EFOST, Βρυξέλλες), και το Κέντρο για τη

Φιλοσοφία και τη Θεολογία (Trebinje, Βοσνία-Ερζεγοβίνη). Το δίκτυο αυτό, με την ευλογία των εκάστοτε τοπικών επισκόπων και μέσα από ανά διετία ή τριετία συνέδρια, θέλει αφενός να προσεγγίσει κριτικά και αυτοκριτικά την παράδοσή μας και αφετέρου να υπογραμμίσει την οικουμενική ανοιχτότητα της Ορθοδοξίας και τη διαλογική της ετοιμότητα, να απαντήσει δηλαδή στις σημερινές προκλήσεις υπό το φως του Ευαγγελίου και των Πατέρων, αλλά και με τρόπο που να ταιριάζει στις ανησυχίες και τη γλώσσα της εποχής μας. Έχει μέχρι στιγμής διοργανώσει πέντε διεθνή συνέδρια: 1) «Νεο-πατερική σύνθεση ή μετα-πατερική θεολογία; Το αίτημα της θεολογίας της συνάφειας στην Ορθοδοξία», Βόλος, Ιούνιος 2010. 2) «Εκκλησιολογία και Εθνικισμός στην μεταμοντέρνα εποχή», Βόλος, Μάιος 2012. 3) «Ορθόδοξια και συναφειακή θεολογία: Εναύσματα από την εκκλησιαστική παράδοση», Cluj-Napoca, Ρουμανία, Μάιος 2013. 4) «Πολιτική Ορθοδοξία και ολοκληρωτισμός στη μετακομμουνιστική εποχή», Ορθόδοξη Μητρόπολη του Ελσίνκι, Μάιος 2015. 5) «Ορθοδοξία και Φονταμενταλισμός», Βελιγράδι, Μάιος 2018.

Η. Η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών από το 2013 έως το 2017 διοργάνωσε με επιτυχία μια σειρά διαλέξεων (σε Βόλο, Θεσσαλονίκη και Αθήνα) και ειδικών σεμιναρίων (Αθήνα) πάνω σε ποικίλα θέματα θεολογικού προβληματισμού με την παρουσία επιφανών εκπροσώπων της σύγχρονης ορθόδοξης θεολογίας και την ευγενική οικονομική ενίσχυση του Ορθόδοξου φιλανθρωπικού ιδρύματος Virginia Farah Foundation (Η.Π.Α.). Έτσι στο πλαίσιο των συναντήσεων αυτών έλαβαν χώρα οι παρακάτω εκδηλώσεις:

- π. Andrew Louth (Ομότιμος Καθηγητής Πατερικών και Βυζαντινών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Durham, Μεγάλη Βρετανία, Επισκέπτης Καθηγητής Ανατολικής Ορθόδοξης Θεολογίας στο Πανεπιστήμιο Vrije, Άμστερνταμ, Ολλανδία), «Οι Πατέρες και το νόημα της Παράδοσης» και «Η θεολογία της διαμεσολάβησης: “σοφιανικοί” προβληματισμοί σε ορισμένα πατερικά θέματα» (Μάιος 2013).
- π. John Behr (Κοσμήτωρ και Καθηγητής Πατρολογίας του Ορθόδοξου Θεολογικού Ινστιτούτου του Αγίου Βλαδιμήρου, Νέα Υόρκη), «Από τον θάνατο στη ζωή: Το μυστήριο του Χριστού και τα θεμέλια της χριστιανικής ανθρωπολογίας», «Η Αποκάλυψη του Χριστού: Το Ευαγγέλιο του Ιωάννη και οι απαρχές της χριστιανικής θεολογίας» (Φεβρουάριος 2014)
- Richard Swinburne (Ομότιμος Καθηγητής Φιλοσοφίας της Χριστιανικής Θρησκείας, Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, Μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας), «Η ύπαρξη του Θεού και η πρόκληση του σύγχρονου αθεϊσμού», «Η ύπαρξη του κακού και το πρόβλημα της θεοδικίας» (Μάιος 2015)
- Αριστοτέλης Παπανικολάου (Καθηγητής Θεολογίας, Έδρα Ορθόδοξης Θεολογίας και

Πολιτισμού Αρχιεπίσκοπος Δημήτριος και Συν-διευθυντής του Κέντρου Ορθόδοξων Χριστιανικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Fordham, Νέα Υόρκη, Η.Π.Α.), «Πόλεμος και βία: Η πολιτική της θέωσης και η προσφυγική κρίση», «Από τη Σοφία στο Πρόσωπο:

Η πορεία της ορθόδοξης θεολογίας του 20^{ου} αιώνα από τους S. Bulgakov και V. Lossky στους D. Staniloae και Μητροπολίτη Περγάμου Ιωάννη Ζηζιούλα» (Μάιος 2016)

- Susan Harvey Ashbrook (Καθηγήτρια Θρησκευτικών Επιστημών και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Brown, Η.Π.Α.), «Φωνές της Λειτουργίας: Φύλο και Επιτέλεση (performance) στην λατρευτική πρακτική της πρώιμης βυζαντινής Εκκλησίας», «Η θέση του λαϊκού στοιχείου στον αρχαίο Συριακό Χριστιανισμό» (Μάιος 2017)

Θ. Επιπλέον, η *Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου*, σε συνεργασία και με την ευγενική χορηγία του *Ινστιτούτου Χριστιανικής Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Innsbruck* (Αυστρία — Institut für Christliche Philosophie Universität Innsbruck) διοργανώνει στην Αθήνα, από τον Οκτώβριο του 2016, **διεθνές πρόγραμμα αναλυτικής φιλοσοφίας και θεολογίας** με γενικό θέμα: «Μήπως ο χριστιανικός τρόπος κατανόησης του προσώπου του Θεού είναι ιδιαίτερα ανθρωπομορφικός; Μια ορθόδοξη συμβολή». Μια σειρά από επιφανείς θεολόγους και φιλοσόφους (Ορθόδοξους και μη), όπως λ.χ. οι Richard Swinburne, William Hasker, John Cottingham, Brian Leftow, Στέλιος Βιρβιδάκης, κ.ά., που ανήκουν στην παράδοση της αναλυτικής σκέψης και όχι μόνο επιδιώκει στο πλαίσιο των περιοδικών μηνιαίων συναντήσεων, να διερευνήσει από την οπτική γωνία της αναλυτικής φιλοσοφίας και θεολογίας βασικές πτυχές του χριστιανικού δόγματος (με ειδική αναφορά στη Τριαδική θεολογία, τη Χριστολογία, και την Ανθρωπολογία) και επίκεντρο την έννοια του θείου και του ανθρώπινου προσώπου. Την ευθύνη του προγράμματος αυτού έχει ο Αναπληρωτής Διευθυντής της Ακαδημίας Δρ. Νικόλαος Ασπροούλης.

Ι. Θα πρέπει να τονιστεί ακόμη ότι Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου από το 2008 μέχρι και σήμερα έχει διοργανώσει με **την ειδική επιμορφωτική ομάδα που διαθέτει** και σε συνεργασία με διάφορους φορείς, σεμινάρια και ημερίδες πάνω σε θέματα της σύγχρονης Διδακτικής και Παιδαγωγικής τόσο στο Βόλο όσο και σε άλλες πόλεις της Ελλάδος (Βέροια, Αλεξανδρούπολη, Βελβενδό Κοζάνης) για τους εκπαιδευτικούς του κλάδου ΠΕ01 (Θεολόγων) και από το 2017 και για τους Δασκάλους (ΠΕ70). Ιδιαίτερα μετά την ισχύ του αναθεωρημένου Νέου Προγράμματος Σπουδών για τα Θρησκευτικά (2017) προέκυψε η ανάγκη των εκπαιδευτικών για εξοικείωση με τις σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους και τεχνικές προκειμένου να τις εντάξουν ομαλά στο σχεδιασμό της διδασκαλίας τους, με την επεξεργασία θεμάτων όπως: «Δημιουργική και επικοινωνιακή διδασκαλία στο μάθημα των Θρησκευτικών», «Μπροστά στο σύγχρονο αίτημα της θρησκευτικής μόρφωσης των μαθητών: διευρύνουμε τις διδακτικές προοπτικές», «Η βιωματική μάθηση των Θρησκευτικών», «Το μάθημα των Θρησκευτικών (νέες συνθήκες - νέα αιτήματα - Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών)», «Εφαρμογές δραστηριοτήτων του Νέου Προγράμματος Σπουδών (βιωματικές-διαθεματικές, ομαδικές, διερευνητικής-δημιουργικής έκφρασης)», «Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τα Θρησκευτικά και η

αξιοποίηση του Φακέλου Μαθήματος στο Γυμνάσιο και το Λύκειο». Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά το τρέχον σχολικό έτος επιμορφώθηκαν περίπου 400 δάσκαλοι και 60 θεολόγοι των σχολείων της Μαγνησίας μεταξύ αυτών και των νησιών (Σκιάθου, Σκοπέλου και Αλονήσου) όπου και μετέβη η επιμορφωτική ομάδα της Ακαδημίας.

Κ. Εξάλλου η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών συνέβαλε αποφασιστικά στη σημαντική παρουσία της ορθόδοξης θεολογίας στην Ευρωπαϊκή Ακαδημία Θρησκευτικών Επιστημών (European Academy of Religion) από την πρώτη στιγμή ίδρυσης της. Η Ευρωπαϊκή Ακαδημία Θρησκευτικών Επιστημών ιδρύθηκε το 2016 και αποτελεί μια ερευνητική πρωτοβουλία που ξεκίνησε υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με σκοπό να προσφέρει μια πλατφόρμα ανταλλαγής απόψεων και ιδεών για θέματα θρησκείας σε ακαδημίες, επιστημονικές εταιρείες και ενώσεις, ερευνητικά κέντρα και ιδρύματα, πανεπιστημιακά εργαστήρια και τμήματα, επιστημονικά περιοδικά, εκδότες και μέσα ενημέρωσης, καθώς και μεμονωμένους επιστήμονες στην Ευρώπη και τις γειτνιάζουσες περιοχές.

Κατά τη διάρκεια του ιδρυτικού συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Θρησκευτικών Επιστημών (Ιούνιος, 2017) που έλαβε χώρα στην Μπολόνια της Ιταλίας, η Ακαδημία του Βόλου συμμετείχε ενεργά με τη διοργάνωση των παρακάτω στρόγγυλων τραπεζών:

- 1) «Η Πανορθόδοξη Σύνοδος της Κρήτης (2016) και ο δυτικός Χριστιανισμός»
- 2) «Η Ρωμαιοκαθολική Ressourcement και η ορθόδοξη “νέο-πατερική” σύνθεση σε διάλογο: Πρόσωπα, θέματα και η οικουμενική σημασία τους»
- 3) «Κατασκευάζοντας ταυτότητες στον Αρχαίο Ανατολικό Χριστιανισμό: Κόπτες, Συρο-Ιακωβίτες και Αρμένιοι κατά τον πρώιμο Μεσαίωνα»

Η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών είχε ενεργή παρουσία και κατά το πρώτο Διεθνές συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Θρησκευτικών Επιστημών (Μπολόνια, 5-8 Μαρτίου 2018) με τη διοργάνωση των εξής στρόγγυλων τραπεζών:

- 1) «Ο Οικουμενισμός σε μεταβολή: περίπτωση αλλαγής παραδείγματος; Από το όραμα της χριστιανικής ενότητας στην ρεαλιστική πρόταση της διαχριστιανικής συνεργασίας»
- 2) «Μήπως ο χριστιανικός τρόπος κατανόησης του προσώπου του Θεού είναι ιδιαίτερα ανθρωπομορφικός; Μια ορθόδοξη συμβολή»
- 3) «Η Ορθόδοξη παράδοση και το αίτημα της Μεταρρύθμισης»

Ι. Αρχής γενομένης από το 2012-13 και για έκτη συνεχή χρονιά η ΑΘΣ οργάνωσε και υλοποίησε με μεγάλη επιτυχία παρεμβάσεις στην τοπική κοινωνία με τη σειρά εκδηλώσεων «Διάλογοι Θεολογίας-Ψυχολογίας» και με κεντρικούς άξονες και θέματα όπως:

- 1) Διαχείριση του πόνου — «Ο πόνος, υπαρξιακός και κοινωνικός ως ευκαιρία αλλαγής» (16/02/2013)
- 2) Ενδοοικογενειακή και ενδοσχολική βία – «Από την οργή στην βία» (09/03/2013)

- 3) Άγχος και φοβίες — «Φόβος θανάτου και καθημερινά άγχη» - «Η συνδρομή της οικογένειας στη γένεση και τη διαχείριση των φοβιών» (29/03/2014)
- 4) Κατάθλιψη — «Κατάθλιψη και χριστιανική ζωή» — «Ψυχολογικές προσεγγίσεις για την υπέρβαση της κατάθλιψης» (05/04/2014)
- 5) Εξαρτήσεις από ψυχοτρόπες ουσίες — «Η πρόληψη των εξαρτήσεων από την πλευρά της Ορθόδοξης Εκκλησίας» — «Εξάρτηση-Απεξάρτηση: Από την απομόνωση στην αλληλοβοήθεια» (14/03/2015)
- 6) Εξαρτήσεις και πνευματικότητα — «Η ορθόδοξη πνευματικότητα και ζωή ως προοπτική θεραπείας από τις εξαρτήσεις» — «Από την εξάρτηση στην ελευθερία: Η πρόταση του ΚΕ.Θ.Ε.Α» (28/03/2015)
- 7) Ασθένεια, απώλεια και παιδί — «Μιλώντας στα παιδιά για την αρρώστια και την απώλεια»
- 8) Αποτυχία, λάθος και παιδί — «Μιλώντας στα παιδιά για την αποτυχία και το λάθος»
- 9) Γάμος και έρωτας – «Γάμος ή έρωτας; Γάμος και έρωτας» (20/03/2017)
- 10) Διαζύγιο και οικογένεια — «Διαζύγιο και οι οικογένειες μετά» (27/03/2017)
- 11) «Ναρκισσισμός και αυτοθεματοποίηση» (28/04/2018)

Επίλογος

Αν κάτι χαρακτηρίζει το έργο, τις δράσεις και τις εκδόσεις της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών σε αυτά τα 18 έτη λειτουργίας της, αυτό είναι η μέριμνα του διαλόγου, η προσπάθεια ανάδειξης του διαλογικού και οικουμενικού ήθους της Ορθοδοξίας.

Όπως όμως σημείωνε τον Ιούλιο του 2011 ο Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης Ζηζιούλας, κατά την επίσημη υποδοχή της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών στο Φανάρι, παρουσία του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ο οποίος δεν παρέλειψε να εκφράσει την πατριαρχική ευαρέσκεια και εμπιστοσύνη προς τα πρόσωπα και τον θεσμό της Ακαδημίας,

«Θὰ ἐπαναλάβω αὐτὸ πὸν εἶπε ὁ Ρανσιμαν, ὅτι ὁ 21ος αἰώνας θὰ εἶναι ὁ αἰώνας τῆς Ὁρθοδοξίας. Πολὺ φοβᾶμαι, ὅμως, ὅτι δὲν θὰ ἐπαληθευθεῖ αὐτό, ἂν ἡ Ὁρθοδοξία δὲν ἀνοίχτει καὶ δὲν κάνει διάλογο μὲ τὸν κόσμο. Καὶ δυστυχῶς ὑπάρχουν τάσεις μέσα στὴν Ὁρθοδοξία οἱ ὁποῖες εἶναι ἐσωστρεφεῖς καὶ ἐμποδίζουν αὐτὸν τὸν διάλογο. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι πάρα πολὺ σημαντικό ὅτι σὲ μία μητρόπολη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὶς πλέον ἐπιφανεῖς καὶ ἀπὸ αὐτὲς πὸν ἔχουν καὶ τὴ δυνατότητα νὰ στηρίξουν ἀνάλογες πρωτοβουλίες, ἄρχισε ἕνας σοβαρὸς διάλογος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς θεολογίας μὲ τὸν σύγχρονο κόσμο, χάρις σὲ ἕναν ἐπίσκοπο πὸν ἔχει ἀνοικτὴ σκέψη καὶ ἀνοικτὴ καρδιά καὶ ἀντιλαμβάνεται τὴν Ὁρθοδοξία σὰν καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ὄχι σὰν ὁμολογία, ὅπως τὴν ἔχουν καταντήσει ὀρισμένοι κύκλοι. Αὐτὸ τὸ θεωρῶ, Παναγιώτατε, ἱστορικὸ γεγονός. Σίγουρα δὲ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία θὰ τὸ καταγράψει αὐτό. Πιστεύω ὅτι μπορεῖ νὰ πολεμηθεῖ τὸ ἔργο αὐτὸ τῆς Ακαδημίας, ὅπως πολεμοῦνται πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα πὸν φέρουν καρπὸς, ἀλλὰ θὰ ἐπιβιώσει. Ἴσως

εἶναι τὸ μόνο πὸν θὰ ἐπιβιώσει. Καὶ γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό, καὶ θὰ ἔλεγα πὸς δὲν θὰ μπορούσε ἴσως νὰ γίνεῖ διαφορετικά, ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ προσπάθεια στρέφεται μὲ ἀγάπη πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο πὸν εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς οἰκουμενικότητας, ἡ ἔκφραση τῆς καθολικότητας. Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ζεῖ μὲ τὸ διάλογο, γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ φύση του. Καὶ ἐπομένως τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν μοιράζονται τὸ κοινὸ αὐτὸ ἔδαφος τῆς οἰκουμενικότητας, τῆς καθολικότητας καὶ τῆς διαλεγόμενης Ὁρθοδοξίας. Καὶ νομίζω πὸς ὁ Θεὸς θὰ εὐλογήσει καὶ θὰ ἐνισχύσει αὐτὲς τὶς προσπάθειες ὥστε νὰ δώσουν καρπούς». (βλ. http://fanarion.blogspot.com/2011/07/blog-post_807.html).